

Na osnovu člana 53. stav 1. tačka 7. Ugovora o organizovanju Beogradske berze a.d. Beograd radi usklađivanja sa Zakonom o privrednim društvima (broj Berze: 04/1-1449-1/08, posl.br.overe IV opštinskog suda III-906/08), Upravni odbor Beogradske berze a.d. Beograd, na X/08 sednici, dana 9.7.2008. godine, donosi

KODEKS

KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA

Beogradske berze a.d. Beograd

Proces donošenja investicionih odluka na savremenom tržištu hartija od vrednosti gotovo je nemoguće zamisliti bez široke primene indikatora kvaliteta korporativnog upravljanja. Naime, jasno definisane korporativne odnose i procedure usklađene sa pravilima najbolje prakse, investitori prepoznaju kao činioce koji opredeljuju nivo zaštite njihovih interesa i kao takvi značajno učestvuju u procesu procene rizika investiranja. Zato, neosporan je interes svih privrednih subjekata koji žele da u punom smislu iskoriste potencijale tržišta kapitala, da neprekidno unapređuju odnose sa investitorima i jačaju njihovo poverenje u hartije od vrednosti koje izdaju. Ovo su i osnovni razlozi za donošenje Kodeksa korporativnog upravljanja Beogradske berze a.d. Beograd (u daljem tekstu: Kodeks) čija je namera da putem preporuka i smernica pruži podršku privrednim subjektima u sprovođenju pomenutih procesa.

Regulatornu osnovu za izradu Kodeksa predstavljaju odredbe Zakona o privrednim društvima, Zakona o tržištu hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata i podzakonskih akata Komisije za hartije od vrednosti Republike Srbije.

Pri izradi Kodeksa vodilo se računa da se u najvećoj mogućoj meri izbegne ponavljanje imperativnih odredbi navedenih propisa kojima su obuhvaćena pravila dobrog korporativnog upravljanja, a odredbe Kodeksa usmere na dalju nadogradnju korporativnih odnosa kroz implementaciju međunarodno prihvaćenih principa i iskustava najbolje prakse korporativnog upravljanja.

Kodeks je u prvom redu namenjen akcionarskim društvima čije su akcije uključene na neko od tržišta Beogradske berze (u daljem tekstu: Berza). Veličinu ove „ciljne grupe“ potencijalnih korisnika određuje zakonska obaveza trgovanja hartijama od vrednosti izdatih javnom ponudom preko organizovanog tržišta hartija od vrednosti. U praksi to znači obavezu svih otvorenih akcionarskih društava¹ (u daljem tekstu: društva) da svoje akcije uključe na vanberzansko ili berzansko tržište Berze, kao jedinog organizatora tržišta u Srbiji. Osnovne razlike između ova dva tržišta ogledaju se u pogledu obaveznosti i uslova koje hartije od vrednosti treba da ispune. Tako, vanberzansko tržište po pravilu predstavlja tržišni segment na kome se neposredno realizuje pomenuta zakonska obaveza, a hartije od vrednosti treba da ispune samo uslove sadržane u zakonskim propisima. Sa druge strane, prijem na berzansko tržište - listing A (Prime Market) ili listing B (Standard Market) pretpostavlja slobodan izbor društava, a hartije od vrednosti, pored zakonskih, treba da ispune i posebne uslove propisane aktima Berze.

Primena Kodeksa zasnovana je na principu dobrovoljnosti i pravilu „**PRIMENI ILI OBJASNI**“.

¹ Zakon o privrednim društvima (Službeni glasnik RS broj 125/04 od 22.11.2004.) koji uređuje osnivanje i organizaciju akcionarskih društava poznaje: otvoreno akcionarsko društvo – sa akcijama izdatim javnom ponudom i zatvoreno akcionarsko društvo – koje karakteriše izdavanje akcija bez javne ponude. Zakon o tržištu hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata (Službeni glasnik RS broj 47/06 od 02.06.2006.) primenjuje se na otvorena akcionarska društva

UVODNE ODREDBE – SADRŽINA I STRUKTURA KODEKSA

Po svojoj sadržini ovaj Kodeks predstavlja skup pravila i principa za unapređenje prakse korporativnog upravljanja, koji su u strukturi Kodeksa izraženi preko:

1. preporuka čija se implementacija vezuje za primenu pravila „PRIMENI ILI OBJASNI“ koje podrazumeva obaveznu primenu preporuka ili objašnjenje razloga za odstupanje od njihove primene. Preporuke su u tekstu Kodeksa prepoznatljive kroz upotrebu reči „treba“, odnosno u negativnom obliku „ne treba“; i
2. odredaba čija je namena da bliže ukažu na poželjnu praksu korporativnog upravljanja i načine za efikasnije ostvarivanje ciljeva preporuka. U tekstu Kodeksa ove odredbe se mogu prepoznati po rečima „predlaže se“, „mogu“, „na primer“ i slično.

1. DEO

OSNOVNI NOSIOCI KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA I REGULATORNO-ORGANIZACIONI OKVIRI NJIHOVOG DELOVANJA

Poglavlje 1 Akcionari i skupština društva

Član 1 Društva treba da obezbede ravnopravan tretman i zaštitu prava akcionara, i da preduzmu mere i aktivnosti kojima se akcionari podstiču da aktivno učestvuju u radu i odlučivanju skupštine društva (u daljem tekstu: Skupština), a naročito da:

1. opštim aktima na sveobuhvatan način uredi pitanja koja se odnose na položaj i prava akcionara,
2. uspostave mehanizme za dosledno i efikasno sprovođenje, i nadzor nad sprovođenjem opštih akata društva;
3. omoguće sveobuhvatno i blagovremeno informisanje akcionara o svim pitanjima od značaja za njihova prava i položaj,
4. uspostave mehanizme za sprečavanje i rešavanje potencijalnih konflikata između akcionara i društva

Član 2. Društva ne bi trebala da uvode ograničenja u realizaciji prava akcionara na učešće u radu i odlučivanju Skupštine kao što su:

- uslovljavanje učešća na Skupštini određenim brojem glasova,
- maksimiziranje glasačkih prava koje jedan akcionara može ostvarivati po osnovu vlasništva nad akcijama sa pravom glasa.

Član 3. Pri uspostavljanju uslova za aktivno učešće akcionara u radu i odlučivanju Skupštine, društva treba da se staraju:

1. da održavanje sednice Skupštine bude u mestu koje će omogućiti najbrojnije prisustvo akcionara uz najoptimalnije troškove;
 2. da se sednice Skupštine zakazuju u rokovima koji akcionarima ostavljaju dovoljno vremena da se upoznaju sa materijalima koji su predmet razmatranja i odlučivanja, eventualno dodatno informišu, i povodom istih zauzmu stavove;
 3. da materijal koji se dostavlja akcionarima sadrži potpune informacije i obrazloženja predloženih rešenja o pitanjima dnevnog reda Skupštine, upotpunjen s relevantnom dokumentacijom,
 4. da akcionari imaju mogućnost da se dodatno informišu o pitanjima iz dnevnog reda Skupštine i pre sednice skupštine Skupštine, u skladu s principom jednakog tretmana akcionara,
 5. da se blagovremeno sačini lista akcionara koji imaju pravo učešća na Skupštini
- Predlaže se društvima da uvid u listu akcionara omoguće svim akcionarima društva.

Član 4. Društva treba da opštim aktima jasno definišu i u praksi sprovode pravilo koje akcionarima daje pravo na nesaglasnost sa svakom skupštinskom odlukom kojom se njihova prava po osnovu akcija koje poseduje ograničavaju ili ukidaju, sa pravom da od društva traže otkup akcija po tržišnoj vrednosti na dan donošenja date skupštinske odluke.

Pravilo iz prethodnog stava treba da uključi i obavezu upravnog odbora da u slučajevima kada se tržišna cena akcija ne može utvrditi na osnovu cene objavljene na organizovanom tržištu, za njeno utvrđivanje angažuje nezavisnog procenjivača, uz određivanje minimuma kriterijuma koje treba ispoštovati prilikom njegovog izbora.

Član 5. Društva treba da usvoje precizna pravila postupka održavanja Skupštine, sa jasnim procedurama koje se primenjuju u slučajevima nesaglasnih akcionara.

Pravilima postupka društva treba da naročito regulišu način realizacije prava akcionara da postavljaju pitanja i dobiju odgovore u vezi s dnevnim redom Skupštine i dobiju odgovore, te uslove pod kojima se akcionarima može uskratiti odgovor na postavljano pitanje. Eventualna ograničenja u realizaciji datog prava akcionara (kao što je na primer ograničavanje vremena za postavljanje pitanja, i sl.) društva treba da utvrđuju restriktivno i isključivo u cilju sprečavanja ugrožavanja rada Skupštine.

Član 6. Društva treba da razviju efikasne metode informisanja akcionara kojima se svim akcionarima, pod ravnopravnim uslovima omogućava upoznavanje sa:

- njihovim pravima i obavezama, i načinima njihove realizacije i zaštite,
- pitanjima od značaja za poslovanje društva,
- značajnijim promenama u akcionarskoj strukturi društva,
- drugim pitanjima od značaja za zaštitu položaja i interesa akcionara,

Predlaže se društvima da metode informisanja akcionara prilagode karakteristikama akcionarske strukture, i u tom smislu pored zakonom propisanih koriste i druga primerena sredstava komunikacije koja odgovaraju mogućnostima najvećeg broja akcionara.

Član 7. Društva bi trebala da podstiču transparentnu komunikaciju između akcionara i uprave društva i van sednica Skupštine, u skladu sa principom jednakog tertmana akcionara.

Poglavlje 2. Upravni odbor

Član 1. – Društva treba da veličinu (broj članova) i osnovne kriterijume za njihov izbor utvrde osnivačkim aktom, rukovodeći se potrebom da ovaj organ bude organizovan na način koji omogućava da poverene zadatke obavlja stručno, efikasno, i u najboljem interesu društva, uz poštovanje odgovarajućeg stepena nezavisnosti u radu i odlučivanju.

Društva mogu da u sastav upravnog odbora uključe i predstavnike određenih grupa nosilaca interesa u društvu (na primer: zaposlenih, poverilaca, značajnijih klijenata i sl.) uz eventualno uspostavljanje ograničenja kroz pravo učešća u radu bez prava odlučivanja.

Član 2. Osnovni kriterijumi za izbor članova upravnog odbora treba da omoguće:

- da sastav upravnog odbora bude kombinacija različitih znanja, i profesionalnih i praktičnih iskustava koja će odražavati ravnotežu kvalifikacija usklađenu sa strukturom i osnovnim delatnostima društva,

- da upravni odbor bude sastavljen od lica koja imaju odgovarajuće lične kvalitete koji odražavaju visoke moralne standarde i spremnost za aktivno i nepristrasno učešće u radu i odlučivanju upravnog odbora,
- da ne dođe do potencijalnih sukoba interesa članova upravnog odbora i društva,
- da većinu članova upravnog odbora čine neizvršni članovi, od kojih najmanje dva treba da ispunjavaju zakonske uslove nezavisnosti

Za nezavisne članove upravnog odbora društva treba da omoguće kontinuiranu javnu dostupnost informacija o ispunjenosti propisanih kriterijuma nezavisnosti.

Predlaže se društvima da kao kriterijum za formiranje sastava upravnog odbora uključe i obavezu da određeni broj članova u strukturi upravnog odbora čine lica koja poseduju posebna stručna znanja u poslovima upravljanja društvom.

Član 3. - U cilju sagledavanja ispunjenosti kriterijuma za članstvo u upravnom odboru društva, pre odlučivanja o izboru članova upravnog odbora akcionari treba da raspolazu sa dovoljno informacija o predloženim kandidatima uključujući:

- osnovne biografske podatke o kandidatu, uključujući i podatke o školskoj spremi i posebnim stručnim znanjima,
- podatke o članstvu u upravnim odborima drugih privrednih društava,
- podatke o prethodnom radnom iskustvu i poslovima koje obavljaju,
- izveštaj kandidata o dotadašnjem radu za društvo, ili u društvu,
- eventualne preporuke lica, odnosno društava sa kojima su sarađivali,
- informacije o postojanju i prirodi odnosa kandidata sa društvom, povezanim licima društva, društvima konkurentne delatnosti i glavnim poslovnim partnerima društva,
- podatke o eventualnom kažnjavanju za delo koje ga čini nedostojnim za obavljanje funkcije člana Upravnog odbora;

Ispunjenost kriterijuma za članstvo u upravnom odboru treba da bude predmet periodičnog preispitivanja od strane akcionara društva, a najmanje jednom godišnje u postupku razmatranja rezultata rada ovog organa. Sastavni deo izveštavanja akcionara od strane upravnog odbora treba da bude i informacija o relevantnim promenama koje se odnose na propisane kriterijume, a koje su kod članova upravnog odbora nastupile između dve sednice Skupštine.

Član 4. - Procedura za izbor članova upravnog odbora treba da bude jasno propisana i transparentna, i da vodi računa o odgovarajućem učešću manjinskih akcionara u donošenju odluke o izboru članova upravnog odbora društva. U tom smislu, naročito u uslovima postojanja kontrolnog uticaja jednog akcionara na donošenje odluka u društvu, odnosno manjeg broja akcionara, društvima se predlaže da:

- izbor članova upravnog odbora vrše primenom modela kumulativnog glasanja, uz aktivno učešće manjinskih akcionara u formiranju liste potencijalnih kandidata,
- utvrde pravo akcionara koji samostalno ili udruženo poseduju određeni minimalni procenat učešća u ukupnim glasačkim pravima (na primer 5%, 10% ili sl.) da izaberu svog predstavnika u upravnom odboru društva.

Član 5. – Osnivačkim aktom ili statutom društva treba precizno utvrditi nadležnosti upravnog odbora, obuhvatajući pored zakonom propisanih, naročito sledeće oblasti delovanja:

- praćenje i ocena rezultata poslovanja u okvirima utvrđene poslovne politike društva, kao i rizika kojima je u poslovanju izloženo društvo s utvrđivanjem predloga strategije razvoja poslovanja društva,
 - nadzor nad potencijalnim konfliktima interesa i transakcijama povezanih lica,
 - staranje o transparentnosti i javnosti poslovanja društva,
-

- staranje o realizaciji i zaštiti akcionarskih prava, te preduzimanje mera i aktivnosti na sprečavanju i rešavanju sukoba između akcionara i društva,
- staranje o zakonitosti poslovanja društva.

Član 6. – Upravni odbor treba da poslove iz svog delokruga obavlja prema jasno definisanim pisanim pravilima i procedurama koji treba da obezbede da sednice upravnog odbora budu dobro organizovane i da se redovno održavaju uz aktivno učešće članova upravnog odbora.

Član 7. – Za organizovanje produktivnih i efikasnih sednica upravnog odbora pravila i procedure organizovanja sednica upravnog odbora treba da obuhvate:

- izradu orijentacionog godišnjeg plana rada sa definisanjem ključnih pitanja kojima će se baviti upravni odbor i utvrđivanjem prioriteta kod razmatranja istih,
- definisanje vrste informacija neophodnih za analiziranje ključnih pitanja,
- izradu orijentacionog godišnjeg kalendara sednica,
- utvrđivanje pitanja koja su od takvog značaja da je u njihovom odlučivanju neophodno fizičko prisustvo članova upravnog odbora,
- utvrđivanje rokova i načina dostave materijala članovima upravnog odbora na način koji im ostavlja dovoljno vremena za upoznavanje i informisanje o pitanjima koja su predmet odlučivanja i zauzimanje odgovarajućih stavova,
- utvrđivanje kriterijuma za održavanje hitnih sednica upravnog odbora, sa propisivanjem minimalnih uslova koji se u ovim slučajevima moraju ispoštovati,
- uspostavljanje pravila da se važnija pitanja stavljaju na početak dnevnog reda,
- preciziranje glasačkih procedura,
- bitne elemente, način izrade i postupak usvajanja zapisnika sa sednica upravnog odbora,
- druga pitanja od značaja za rad upravnog odbora.

Član 8. Upravni odbor treba da bude u obavezi da najmanje jednom godišnje analizira i ocenjuje kvalitet i efikasnost svog rada i utvrdi eventualne mere i aktivnosti za njegovo unapređenje. Predlaže se društvima da informacija o merama i aktivnostima za unapređenje rada upravnog odbora bude sastavni deo godišnjeg izveštavanja akcionara društva o radu ovog organa društva.

5

Proces ocene rada upravnog odbora treba naročito da obuhvati:

- ocenu kvaliteta operativnog rada upravnog odbora,
- ocenu da li su važna (ključna) pitanja adekvatno pripremana i razmotrena;
- ocenu doprinosa svakog od članova upravnog odbora u radu ovog organa, a naročito u smislu njihovog prisustva na sednicama upravnog odbora i konstruktivnog doprinosa diskusijama i donošenju odluka,
- ocenu strukture upravnog odbora u smislu potrebe za eventualnim revidiranjem definisanih kriterijuma,
- ocenu nezavisnosti u odlučivanju članova upravnog odbora

Član 9. Društva bi trebala da obezbede uslove za kontinuiranu obuku članova upravnog odbora putem upoznavanja sa međunarodnim iskustvima najbolje prakse u radu ovih organa, a naročito u oblastima delovanja u kojima su konstatovane eventualne slabosti i potreba za njihovim unapređenjem.

Društva bi trebala da imaju definisane i implementirane jasne procedure za upoznavanje novoizabranih članova upravnog odbora društva sa radom upravnog odbora društva u periodu koji prethodi njihovom izboru.

U slučajevima kada ne dolazi do izmene celog sastava upravnog odbora, o informisanju novoizabranih članova upravnog odbora treba da se staraju i članovi upravnog odbora prethodnog saziva.

Poglavlje 3 Prava i obaveze članova upravnog odbora

Član 1. Društva treba da opštim aktima bliže definišu dužnosti članova upravnog odbora, a posebno njihove obaveze:

- da redovno prisustvuju i aktivno učestvuju u radu sednica upravnog odbora,
- da posvete dužnu pažnju proučavanju materijala za sednicu upravnog odbora,
- da u vršenju funkcije člana upravnog odbora odluke zasnivanju na stručnim i kompetentnim stavovima, savesno, u razumnom uverenju da deluju u najboljem interesu društva,
- da poštuju pravila i ograničenja vezana za zaključivanje poslova gde postoji sukob interesa i zabrana konkurencije, uključujući obavezu da ostale članove obaveštavaju o svim potencijalnim sukobima interesa koje mogu imati u obavljanju funkcije člana upravnog odbora,
- da obaveštavaju članove upravnog odbora i nadležnih organa u društvu o svim s njima povezanim licima koja se mogu smatrati insajderima društva,
- da podatke i materijale koje im je društvo dostavilo radi vršenja funkcije člana upravnog odbora, a koji nisu javno dostupni, smatraju poverljivim, i da ih kao takve tretiraju za vreme trajanja mandata i nakon prestanka obavljanja funkcije člana upravnog odbora društva,
- da društvo (posebno kada je reč o neizvršnim i nezavisnim članovima upravnog odbora) obaveštavaju o svim promenama podataka o svom radnom angažovanju, članstvu u upravnim odborima drugih društava, te prirodi odnosa s društvom, povezanim licima društva, društvima konkurentne delatnosti i glavnim poslovnim partnerima društva.

Član 2. Društva treba da imaju uspostavljene efikasne operativne mehanizme za obezbeđenje istinitog, blagovremenog, sveobuhvatnog i ravnopravnog informisanja svih članova upravnog odbora o pitanjima relevantnim za obavljanja njihove funkcije.

Član 3. Članovi upravnog odbora treba da budu obavezni da se pre stupanja na funkciju člana upravnog odbora upoznaju sa svojim pravima, obavezama i odgovornostima utvrđenim zakonom i aktima društva, i to potvrde svojom izjavom koja može biti sastavni deo ugovora koji članovi upravnog odbora zaključuju s društvom.

Nezavisni članovi upravnog odbora trebalo bi da se pisanom izjavom obavežu da će upravni odbor bez odlaganja obaveštavati o svim promenama svog statusa koje mogu biti od uticaja na njihovu nezavisnost.

Poglavlje 4 Predsednik upravnog odbora

Član 1. Prilikom izbora predsednika upravnog odbora članovi upravnog odbora treba da se rukovode kriterijumima koji omogućavaju izbor lica izuzetnog profesionalnog ugleda i ličnog integriteta, koje je posvećeno interesima društva i uživa poverenje akcionara i drugih članova upravnog odbora.

Član 2. Predlaže se društvima da opštim aktima i u praksi jasno utvrde podelu odgovornosti na čelu društva, i u tom smislu razdvoje obavljanje funkcije predsednika upravnog odbora od izvršnih funkcija u društvu.

Član 3. Opštim aktima društva treba precizno definisati dužnosti predsednika upravnog odbora, a naročito njegove ključne funkcije i zadatke kao što su:

- rukovođenje radom upravnog odbora i staranje o njegovoj efikasnosti,
 - koordinacija rada s komisijama upravnog odbora,
 - komunikacija sa generalnim direktorom i izvršnim odborom društva,
-

- staranje o komunikaciji s akcionarima,
- razvijanje konstruktivnih odnosa između izvršnih i neizvršnih članova upravnog odbora.

Član 4. Predsednik upravnog odbora trebalo bi da bude obaveza i da olakšava rad upravnog odbora i u tom cilju da:

- podstiče otvorenu diskusiju između članova upravnog odbora,
- preduzima mere i aktivnosti na sprečavanju i prevazilaženju eventualnih konflikata između članova upravnog odbora,
- ravnopravno tretira sve članove upravnog odbora u postupku rasprave o pitanjima dnevnog reda,
- usmerava rad upravnog odbora prema konsenzusu,
- inicira formulisanje odluka upravnog odbora.

Poglavlje 5 Nagrađivanje članova upravnog odbora

Član 1. Društva treba da usvoje i primenjuju transparentnu, konkurentnu, fer i odgovornu politiku nagrađivanja članova upravnog odbora. S tim u vezi društvima se predlaže da Skupština, kao poseban akt, usvoji i javno objavi „deklaraciju o politici nagrađivanja“ kojom se utvrđuju osnovni elementi politike nagrađivanja članova upravnog odbora, te kriterijume za njenu konkretizaciju.

Član 2. Prilikom definisanja politike nagrađivanja članova upravnog odbora i utvrđivanja visine pojedinačnih naknada društva treba da obezbede da:

- usvojeni načini nagrađivanja i visina pojedinačnih naknada budu na nivou koji je dovoljno atraktivan i konkurentan da motiviše angažovanje lica koji ispunjavaju stručne i druge kriterijume neophodne društvu, a da istovremeno ne odstupa značajnije od naknada koje se isplaćuju članovima upravnog odbora u društvima iste ili slične delatnosti, veličine i obima poslovanja,
- visina naknada odgovara zadacima i obimu angažovanja članova upravnog odbora,
- visina naknada odražava poslovne mogućnosti i dugoročne interese društva.

Član 3. Politika nagrađivanja treba da bude predmet periodične ocene i analize, i s tim u vezi usklađivanja sa potrebama, mogućnostima i interesima društva, te promenama drugih opredeljujućih kriterijuma.

Poglavlje 6 Komisije upravnog odbora

Član 1. Radi povećanja efikasnosti i kvaliteta svog rada upravni odbor može (a kada je na to obavezan zakonom mora) da obrazuje komisije, kao stručna savetodavna radna tela.

Uloga komisija upravnog odbora je da pomognu upravnom odboru u postupku odlučivanja o pojedinim pitanjima, i u tom smislu da:

- omogućće da se upravni odbor bavi većim brojem složenih pitanja na efikasniji način uz podršku stručnjaka imenovanih u komisijama,
- omogućće da upravni odbor razvija stručnost za poslove društva po posebnim oblastima,
- povećaju objektivnost i nezavisnost mišljenja upravnog odbora izolujući ga od potencijalnog konflikta interesa.

Član 2. Prilikom odlučivanja da li će formirati komisije, i u kom broju, upravni odbor treba da sagleda i potencijalno negativan uticaj koji bi neprimereno veliki broj komisija mogao da ima na efikasnost rada upravnog odbora.

Predlog je da se komisije upravnog odbora formiraju obazrivo i postepeno, počev od obaveznih komisija i najkritičnijih oblasti delovanja.

Član 3. Prilikom izbora predsednika i članova komisije upravni odbor treba da uvaži sledeće kriterijume:

- predsednik i članovi komisije treba da poseduju odgovarajuća znanja i iskustva u oblastima koje su predmet rada komisije,
- broj članova komisije (uključujući i predsednika) treba da odgovara potrebama obavljanja poverenih poslova,
- kada rad komisije zahteva duže vremensko angažovanje njenih članova prilikom izbora članova treba uzeti u obzir njihove tekuće obaveze i proceniti realne mogućnosti da se zadovoljavajuće posvete poslovima koji im se poveravaju.

Odlukom o obrazovanju komisije treba urediti i pitanja delokruga, načina rada i obaveza komisije prema upravnom odboru.

Član 4. Upravni odbor je obavezan da formira najmanje dve komisije: komisiju za imenovanje i komisiju za naknade, koje će obavljati poslove u skladu sa zakonom.

Komisija za imenovanje treba da ima aktivnu ulogu u postupku utvrđivanja predloga lica za članove upravnog i izvršnog odbora, definisanja kriterijuma za izbor navedenih lica, te praćenja efikasnosti i primerenosti kadrovske politike rukovodećih struktura u društvu uz predlaganje eventualnih izmena.

Komisija za naknade treba da ima aktivnu ulogu u definisanju politike naknada društva i utvrđivanja konkretnih predloga pojedinačnih naknada članova upravnog odbora, izvršnih direktora i revizora. Rad ove komisije treba da obuhvati i sagledavanje primerenosti datih naknada u odnosu na poslovanje društva i kretanja istovrsnih naknada u drugim uporedivim društvima, uz formulisanje mišljenja i predloga za njihovu eventualnu korekciju.

Najmanje većinu članova komisije za naknade i komisije za imenovanje treba da čine lica koja nisu istovremeno i članovi upravnog odbora društva.

Član 5. Upravni odbor može da formira i druge komisije kao što su na primer:

- komisija za reviziju – kao podrška u obavljanju poslova nadzora, a posebno u delu sagledavanja kvaliteta finansijskog izveštavanja društva, adekvatnosti primene računovodstvenih standarda, tačnosti i potpunosti finansijskih izveštaja, oceni nezavisnosti eksternih revizora i dr;
- komisija za strateško planiranje, finansije i upravljanje rizikom – kao podrška u obavljanju poslova iz delokruga definisanja strategije poslovanja i ciljeva društva, utvrđivanja poslovnih prioriteta, razvoja politike dividendi, utvrđivanja ključnih indikatora poslovanja i dr;
- komisija za razvoj korporativnog upravljanja – kao podrška u obavljanju poslova praćenja implementacije plana i programa unapređenja korporativnog upravljanja u društvu;
- komisija za rešavanje sporova unutar društva – kao podrška u praćenju i obezbeđenju jasnog definisanja prava akcionara unutar društva, i razvoja procedura za poštovanje istih, te definisanja predloga politike i procedura za rešavanje eventualnih sporova.

Poglavlje 7 Izvršni organi društva

Član 1. Članovi izvršnih organa društva (izvršni direktori) treba da budu lica koja imaju odgovarajuće profesionalne i lične kvalitete, i za koja se opravdano veruje:

- da će uživati poverenje akcionara, članova upravnog odbora, drugih rukovodilaca i zaposlenih društva,
- da će nivo znanja i iskustava koje poseduju doprineti efikasnijem obavljanju poverenih poslova,
- da poseduju odgovarajuće organizacione sposobnosti i veštine, i da će svoja znanja i iskustva praktično realizovati kako putem neposrednog odlučivanja, tako i raspoređivanjem poslova i zadataka zaposlenima kojima neposredno rukovode,
- da nemaju sukob interesa prema društvu.

Izbor izvršnih direktora treba da bude proizvod saradnje upravnog odbora i generalnog direktora društva.

Član 2. Prilikom izbora generalnog direktora društva, upravni odbor bi trebalo da sagleda i njegove sposobnosti da efikasno organizuje i rukovodi radom izvršnog odbora društva.

Predlaže se društvima da osnivačkim aktom ili statutom društva isključe mogućnost da isto lice obavlja funkcije predsednika upravnog odbora i generalnog direktora.

Član 3. Nadležnosti i radne procedure izvršnih organa treba da budu jasno utvrđene opštim aktima društva. U tom smislu društva treba da opštim aktima urede pitanja kao što su:

- jasno razgraničenje nadležnosti izvršnog odbora od nadležnosti upravnog odbora,
- razgraničenje nadležnosti između generalnog direktora i izvršnih direktora,
- posebne funkcije i ovlašćenja generalnog direktora i pojedinih izvršnih direktora,
- posebna ovlašćenja generalnog direktora u delu organizovanja rada izvršnog odbora i realizacije saradnje ovog organa s upravnim odborom,
- eventualna ograničenja ovlašćenja u obavljanju poverenih poslova,
- nestandardne poslove koje izvršni odbor obavlja uz prethodnu saglasnost upravnog odbora i procedure za pribavljanje iste,
- način sazivanja i održavanja sednica izvršnog odbora, koji obezbeđuje ravnotežu između potrebe za sprovođenjem određenih formalnih procedura i potrebe za efikasnim operativnim radom ovog organa,
- način pripreme sednica, te način i rokovi obaveštavanja i dostavljanja materijala za sednicu članovima izvršnog odbora, uz uvažavanje potrebe da članovi izvršnog odbora budu sveobuhvatno informisani o pitanjima koja su predmet razmatranja i da imaju dovoljno vremena da ista razmotre i donesu odgovarajuće odluke,
- kvorum i način odlučivanja na sednicama izvršnog odbora,
- obaveze izvršnog odbora prema upravnom odboru i način njihove realizacije,
- druga pitanja od značaja za efikasno obavljanje izvršne funkcije u društvu.

Član 4. Upravni odbor društva treba da periodično, a najmanje jednom godišnje vrši ocenu rada izvršnih organa zasnovanu na prethodno ustanovljenim ključnim pokazateljima učinka.

Za društvo je korisno da proces evaluacije rada izvršnih organa obuhvati i ocenu rada članova izvršnog odbora od strane generalnog direktora, kao i proces samoocenjivanja od strane samih izvršnih direktora. Rezultati ovih aktivnosti trebalo bi da budu na raspolaganju upravnom odboru u postupku periodične ocene učinka ovih organa.

Član 5. Upravni odbor društva trebalo bi da formuliše atraktivnu, fer i transparentnu politiku nagrađivanja izvršnih direktora koja mu daje dovoljno mogućnosti da stimuliše i privuče stručne i sposobne izvršioce, a da istovremeno ostane u razumnim granicama u odnosu na naknade koje poznaju slična društva u okruženju i privrednoj grani.

Predlaže se društvima da pojedinačne naknade izvršnih direktora struktuiraju iz dve komponente:

- fiksne naknade – koja predstavlja osnovnu zaradu baziranu na faktorima profesionalne biografije i iskustva izvršnog direktora, kao i prakse naknada u sličnim društvima,
- varijabilnog dela - koji se vezuje za rezultate poslovanja društva i doprinos izvršnog direktora ostvarenim rezultatima.

Član 6. Upravni odbor društva u saradnji s komisijom za naknade, trebalo bi da definiše i ključne indikatore za ocenu individualnog učinka članova izvršnog odbora i učinka društva pri utvrđivanju varijabilnog dela pojedinačnih naknada članova izvršnog odbora društva rukovodeći se finansijskim i nefinansijskim pokazateljima kao što su:

- ostvareni finansijski poslovni rezultati društva,
- stepen ostvarenja posebnih poslovnih ciljeva društva,
- efikasnost članova izvršnih organa u obavljanju poverenih poslova,
- kvalitet odnosa članova izvršnih organa i drugih nosilaca interesa u društvu kao što su zaposleni, poverioci i klijenti društva i dr.

Poglavlje 8 Poslovi nadzora i kontrole

Član 1. Društva treba da poslove nadzora i kontrole sagledaju kao proces koji zajednički, u okviru svojih nadležnosti, sprovode upravni odbor i nadzorni organ društva, starajući se o:

- pravilnoj primeni zakonskih propisa, tačnosti i potpunosti računovodstvenih evidencija i blagovremenog sastavljanja pouzdanih finansijskih informacija,
- poštovanju utvrđenih procedura i postupaka za obezbeđenje urednog i efikasnog poslovanja društva,
- pridržavanju utvrđene poslovne politike na svim nivoima poslovanja društva,
- očuvanju integriteta sredstava društva,
- sprečavanju i otkrivanju kriminalnih radnji i grešaka u poslovnim aktivnostima u društvu,
- obezbeđenju kvalifikovane i nezavisne eksterne revizije finansijskih izveštaja društva,
- drugim pitanjima utvrđenim zakonom i aktima društva.

Društva treba da posebnu pažnju posvete uspostavljanju mehanizama nadzora i kontrole u segmentima: zaštite od zloupotreba privilegovanih informacija, sprečavanja tržišne manipulacije, odobrenju poslova gde postoji sukob interesa i borbe protiv korupcije.

Član 2. U cilju što efikasnijeg vršenja poslova nadzora i kontrole društvima se predlaže da definišu i razviju pokazatelje čija bi svrha bila da licima nadležnim za poslove nadzora u društvu ukažu na potrebu ispitivanja pojedinih aktivnosti društva. U neke od ovih pokazatelja spadaju:

- zaključivanje složenih poslovnih aranžmana bez velike praktične svrhe,
- visoki prihodi ostvareni iz transakcija zaključenih neposredno pred kraj računovodstvenog obračunskog perioda,
- nedovoljno argumentovana javna saopštenja kojima se projektuje budući uspeh i rast vrednosti društva,
- nedoslednost i kontradiktornost između izveštaja rukovodstva i finansijskih izveštaja društva,

- bliska ili apsolutna podudarnost između planiranih i ostvarenih poslovnih rezultata,
- nedostatak ili izbegavanje dostavljanja pojedinosti od strane nadležnih lica u pogledu pitanja iz finansijskih izveštaja,
- česte razlike u pogledima između rukovodstva društva i eksternih revizora,
- neuobičajene promene i odstupanja u bilansu stanja, i drugim finansijskim izveštajima,
- odstupanje od standarda računovodstvene prakse uobičajene za delatnost društva.

Član 3. Društva mogu, a ako su na to obavezna zakonom moraju, da izaberu individualni organ (interni revizor) ili kolektivni organ nadzora (odbor revizora ili nadzorni odbor).

Prilikom opredeljivanja za jedan od mogućih oblika nadzornog organa i njegovu strukturu, društva treba da se rukovode sopstvenim potrebama i mogućnostima, vodeći računa da oblik, veličina i struktura nadzornog organa odgovara realnim potrebama što efikasnijeg obavljanja poverenih poslova.

Član 4. Osnivačkim aktom, ili statutom društva treba da bliže uredi pitanja koja se odnose na izbor, razrešenje, nadležnosti i način uređenja međusobnih prava i obaveza nadzornog organa i društva, a naročito da odrede:

- oblike nadzornog organa - interni revizor, odbor revizora ili nadzorni odbor,
- način izbora i razrešenja nadzornog organa,
- broj članova i strukturu kolektivnog nadzornog organa,
- dodatne kriterijume i uslove (pored zakonskih) za izbor nadzornog organa,
- nadležnosti nadzornog organa,
- međusobna prava i obaveze nadzornog organa i društva.

Član 5. Društvima se predlaže, da pored zakonskih utvrde i dodatne kriterijume i uslove za izbor članova nadzornih organa prvenstveno u smislu ličnih i profesionalnih kvaliteta koje ova lica treba da ispune.

Član 6. U cilju uspostavljanja visokog stepena nezavisnosti u odlučivanju i radu nadzornog organa uslovi za izbor njegovih članova trebalo bi da obuhvate i:

- ograničenje broja uzastopnih mandata lica koja se biraju,
- ograničenja učešća ovih lica u nadzornim, upravnim ili izvršnim organima drugih društava,
- ograničenja unakrsnog članstva u pravnim licima (međusobno preplitanje članstva u upravnom i nadzornom odboru dva pravna lica)

Poglavlje 9 Nezavisni (eksterni) revizor društva

Član 1. Prilikom uređenja pitanja koja se odnose na izbor nezavisnog revizora i sprovođenje eksterne revizije finansijskog poslovanja, uz poštovanje zakonskih uslova i ograničenja, društva bi posebnu pažnju trebalo da posvete pitanjima:

- obezbeđenja aktivnog učešća organa nadzora i nadležne komisije upravnog odbora u postupku utvrđivanja predloga za izbor nezavisnog revizora društva i određivanja visine naknade za njegove usluge,
- uređenja međusobnih odnosa društva i eksternog revizora,
- obezbeđenja nezavisnosti u radu eksternog revizora.

Član 2. Odluku o izboru nezavisnog revizora društva donosi Skupština na predlog upravnog odbora.

U postupku formulisanja predloga za izbor eksternog revizora društva, upravni odbor društva treba da sagleda i mišljenje nadzornog organa društva u vezi s ocenom kvalifikacija, stručnosti, raspoloživih resursa, efikasnosti i nezavisnosti potencijalnih kandidata za eksternog revizora.

U slučaju neslaganja s mišljenjem nadzornog organa u vezi s predloženim kandidatima, uz predlog za izbor nezavisnog revizora upravni odbor treba da navede dato mišljenje, i obrazloži razloge svog neslaganja s istim.

Član 3. Kod izbora nezavisnog revizora, društva moraju da vode računa o prethodnoj ispunjenosti standarda nezavisnosti propisanih zakonom.

Skupština treba da, pre glasanja o izboru nezavisnog revizora, bude obaveštena o svim okolnostima koje izazivaju sukob interesa predloženih kandidata i društva, ili bi mogle da izazovu sukob ili koje na drugi način utiču na nezavisnost kandidata za eksternog revizora.

Član 4. Društva treba da se staraju da se proces revizije odvija na nezavisan i efikasan način, pa se u tu svrhu predlažu društvima mere i aktivnosti kao što su na primer:

- organizacija periodičnih sastanaka revizora i nezavisnih članova upravnog odbora,
- poveravanje posebnih zadataka nadzornim organima društva (ili komisiji za reviziju) vezanih za odnose s revizorom,
- rotacija zaposlenih koji su nadležni za neposrednu komunikaciju s nezavisnim revizorom tokom postupka revizije, i sl.

Član 5. Ugovor kojim se regulišu međusobni odnosi društva i nezavisnog revizora treba da sadrži i odredbe kojima se predviđaju obaveze revizora da:

- društvo, bez odlaganja, a preko nadzornog organa, obavesti o postojanju razloga za izuzeće ili pristrasnost koji nastanu u toku obavljanja revizije, a koji se ne mogu odmah otkloniti,
- prisustvuje sednicama Skupštine u cilju pružanja dodatnih informacija akcionarima u vezi sa izvršenom revizijom i izraženim mišljenjem,
- ukoliko tokom revizije otkrije potencijalne greške, zloupotrebe položaja ili kršenja zakona i internih pravila društva o tome odmah obavesti odgovarajući nadležni organ društva,
- pored izveštaja o reviziji, izrađuje i poseban interni dokument namenjen upravnom odboru društva („pismo upravnom odboru“) kojim su obuhvaćene značajnije slabosti uočene u postupcima kontrole, računovodstvenim i operativnim postupcima društva, sa sugestijama za njihovo poboljšanje.

Poglavlje 10 Sekretar društva

Član 1. Društva bi ulogu sekretara društva trebalo da sagledaju u smislu:

- obezbeđenja pravne i organizacione podrške organima upravljanja u obavljanju svojih funkcija u skladu sa usvojenom politikom upravljanja uz poštovanje regulatornih zahteva i internih korporativnih pravila,
 - razvijanja politike i prakse korporativnog upravljanja kroz: praćenje usklađenosti poslovanja društva sa usvojenom politikom korporativnog upravljanja, informisanja upravnog odbora o uočenim nedostacima sa predlogom mera za njihovo otklanjanje, kao i mera za revidiranje politike korporativnog upravljanja društvom,
 - zaštite prava akcionara kroz obavljanje poslova: organizovanja skupštine akcionara, održavanja veze između akcionara i društva, pružanja pomoći akcionarima u realizaciji njihovih prava, te poslova vezanih za rešavanja potencijalnih sukoba između akcionara i društva,
 - razvoja kvalitetnog odnosa društva sa investitorima i ostalim nosiocima interesa u društvu,
-

- obezbeđenja visokog nivoa javnosti i transparentnosti poslovanja društva – obavljanjem poslova pomoći i podrške neposredno nadležnim organima i licima u izvršavanju obaveza blagovremeno i potpunog izveštavanja javnosti i nadležnih organa,
- uspostavljanja efikasne interne komunikacije između organa i radnih tela društva,

Osnivačkim aktom ili statutom društva, treba bliže precizirati pojedinačne nadležnosti sekretara društva, te obavezu organa i radnih tela društva da saraduju sa sekretarom društva u obavljanju poslova koji se odnose na pitanja iz njihovog delokruga rada.

Član 2. Prilikom izbora i imenovanja sekretara društva upravni odbor društva bi trebao da se rukovodi ličnim i profesionalnim kvalitetima kandidata naročito vodeći računa da:

- izabrano lice poseduje odgovarajuća znanja i radna iskustva iz oblasti korporativnog prava i prava hartija od vrednosti, kao i odgovarajuće komunikacione i organizacione sposobnosti neophodne za obavljanje poslova sekretara društva,
- ne postoje okolnosti koje bi mogle bitno uticati na nezavisnost rada sekretara društva

Mandat sekretara društva ne bi trebao da traje duže od 5 (pet) godina, uz ostavljanje mogućnosti ponovnog izbora. Društvima se predlaže da poslove sekretara društva obavlja lice zaposleno u društvu.

Poglavlje 11 Opšta akta društva

Član 1. Donošenjem odgovarajućeg broja i strukture opštih akata društva treba da uspostave takvo interno regulatorno okruženje koje će im omogućiti

- da svoju organizaciju i poslovanje, (u delu koji nije na imperativan način definisan zakonskim propisima) urede u skladu sa sopstvenim potrebama i specifičnostima delatnosti koju obavljaju, te standardima najbolje prakse,
- da jasnim utvrđivanjem poslova koje obavljaju, prava i obaveza i odgovornosti koje po tom osnovu imaju, kao i pravila i procedura kojih su u obavljanju poslova obavezni da se pridržavaju - uspostave preduslove za efikasno funkcionisanje nosioca upravljačkih, nadzornih i poslovnih aktivnosti društva,
- da eliminišu, odnosno minimiziraju mogućnost propuštanja obavljanja aktivnosti od značaja za poslovanje društva, ili pak delovanje suprotno interesima društva, a iz razloga nedorečenost, neusaglašenost ili nepostojanja adekvatnih pravila i procedura.

Član 2. Prilikom utvrđivanja nadležnosti organa za donošenje pojedinih opštih akata (osim onih koje su na imperativan način utvrđene zakonom), društva treba da se rukovode sledećim pravilima i principima:

- opšta akta kojima se uređuju pitanja sastava, izbora, nadležnosti, te prava, obaveza i odgovornosti pojedinih organa, odnosno radnih tela (na pr. komisije) treba da donose organi nadležni za njihov izbor,
- opšta akta kojima se uređuju proceduralna pitanja (način rada) pojedinih organa i drugih kolektivnih nosilaca poslovnih aktivnosti, treba da budu u nadležnosti samih organa na čiji se rad odnose, a kada to nije slučaj onda uz aktivno učešće članova organa na koja se odnose,
- postupak donošenja opštih akata koja direktno ili indirektno regulišu pitanja koja su istovremeno obuhvaćena i drugim aktima, mora da obuhvati i sagledavanje međusobne usaglašenosti njihovih odredbi, kako bi se izbegle situacije koje na kontradiktoran način uređuju istovetana ili blisko povezana pitanja, odnosno poslove.

Ukoliko se opštim aktom društva uređuju pitanja koja se odnose na prava i položaj akcionara, njegovo donošenje, kao i izmene i dopune istog, treba da bude u nadležnosti Skupštine.

Član 3. Opšta akta društva terba da donose uz poštovanje principa transparentnosti i javnosti i u tom smislu:

- svim licima na koja se odredbe datog akta odnose omogućće da daju svoje predloge, komentare i sugestije na predložena rešenja u postupku njegovog donošenja,
- doneta opšta akta učine javno dostupnim najmanje objavljivanjem na internet stranici društva.

Poglavlje 12 Vanredni pravni poslovi

Član 1. Društva treba da opštim aktima utvrde vrste poslova i/ili kriterijume za određivanje poslova koji značajnije utiču na poslovanje društva i koji kao takvi predstavljaju vanredne pravne poslove koji podležu prethodnom odobrenju od strane Skupštine.

Član 2. Opštim aktima društva treba utvrditi i minimum informacija o predloženom pravnom poslu koje je upravni odbor obavezan da dostavi akcionarima u postupku odlučivanja o davanju odobrenja za njegovo zaključenje, a koje najmanje sadrže :

- podatke o ugovornim stranama u pravnom poslu,
- predmet i vrednost pravnog posla,
- podatke o eventualnim drugim korisnicima pravnog posla,
- druge uslove koji opredeljuju pravni posao i njegovu realizaciju
- detaljno obrazloženje razloga za zaključivanje pravnog posla, a posebno u delu očekivanih efekata njegove realizacije.

Član 3. Godišnji izveštaji društva treba da sadrže informacije o vanrednim pravnim poslovima zaključenim tokom izveštajnog perioda, a najmanje:

- pregled svih vanrednih pravnih poslova zaključenih tokom godine,
- ključne uslove svakog od zaključenih pravnih poslova

Poglavlje 13 Sprečavanje sukoba interesa i povrede zabrane konkurencije

Član 1. Društva treba da usvoje i sprovode jasna pravila i procedure kojima se obezbeđuje identifikovanje pravnih poslova gde postoji potencijalni sukob interesa (u daljem tekstu: poslovi iz sukoba interesa), kao i kriterijume i uslove pod kojima se ovi poslovi mogu odobriti.

Član 2. Poslovi iz sukoba interesa predstavljaju poslove koje s društvom zaključuju lica koja se u skladu sa zakonom smatraju licima koja imaju lični interes u društvu i sa njim povezanim licima (u daljem tekstu zajednički nazvana: povezana lica) .

Predlaže se društvima da svojim osnivačkim aktom prošire zakonom definisan krug lica koja imaju lični interes u društvu uključivanjem:

- zaposlenih društva, koji obavljaju poslove rukovođenja pojedinim organizacionim jedinicama društva,
- ostalih lica koja za društvo obavljaju poslove od posebnog interesa, odnosno sa posebnim ovlašćenjima.

Član 3. Društva treba da ustanove obavezu da se uključe u godišnji izveštaj informacije o pravnim poslovima zaključenim sa povezanim licima, koje najmanje sadrže:

- spisak pravnih poslova koje je društvo zaključilo tokom izveštajnog perioda,
 - bitne elemente svakog pravnog posla (predmet, cena, uslovi, rokovi i dr),
 - podatke o organu koji je odobrio pravni posao uz obrazloženje razloga za davanje odobrenja.
-

Poglavlje 14 Sprečavanje i rešavanje korporativnih sukoba

Član 1. Društva treba da usvoje jasna pravila i procedure za sprečavanje i rešavanje eventualnih sukoba koji mogu nastati između akcionara i društva (korporativni sukobi), odnosno nosilaca pojedinih funkcija u društvu, pri čemu se predlaže društvima da ista inkorporiraju u opšta akta kojima su regulisana pitanja nadležnosti i načina rada pojedinih organa društva.

Član 2. Prilikom određivanja organa društva nadležnih za rešavanje korporativnih sukoba društva treba da se rukovode sledećim pravilima:

- rešavanje određenog korporativnog sukoba treba da bude u nadležnosti onog organa društva u čijoj je redovnoj nadležnosti odlučivanje o pitanjima koja su predmet sukoba,
- od odlučivanja o konkretnom korporativnom sukobu treba da budu izuzeta lica – članovi nadležnog organa na čije interese utiče, ili može uticati predmetni konflikt,
- kada je odlučivanje o konkretnom korporativnom sukobu u nadležnosti izvršnog odbora, a sukob utiče ili može uticati na interese generalnog direktora društva, odlučivanje o datom sukobu treba preneti na upravni odbor.

Članovi organa nadležnih za rešavanje korporativnih sukoba treba da budu u obavezi da odmah po saznanju za uticaj koji korporativni sukob ima, odnosno može imati na njihove pojedinačne interese o istom obaveste predsednika organa, odnosno drugi nadležni organ društva.

Član 3. Prilikom rešavanja korporativnih sukoba društva treba da teže ka iznalaženju zakonitog, kompromisnog i racionalnog rešenja koje će zadovoljiti interese obe strana u sukobu. U tom smislu predlaže se društvu da u postupku rešavanja sukoba ostvari aktivnu komunikaciju s akcionarom u sukobu, putem direktnih pregovora i odgovarajuće pisane korespondencije.

2. DEO TRANSPARENTNOST I JAVNOST POSLOVANJA

Poglavlje 1 Politika izveštavanja

Član 1. Društva treba da usvoje jasnu, pisanu i javno dostupnu politiku izveštavanja koja definiše principe, pravila i procedure izveštavanja akcionara, nadležnih organa i javnosti. Sastavni deo politike izveštavanja treba da budu precizni operativni i kontrolni mehanizmi kojima se preko nadležnih organa i lica u društvu obezbeđuje njeno efikasno sprovođenje.

Član 2. Politikom izveštavanja treba obuhvatiti i:

- kriterijume za definisanje poverljivih informacija,
- kriterijume za određivanje informacija koje mogu biti od uticaja na cenu hartija od vrednosti društva (utvrđivanje materijalne informacije),
- pravila postupanja insajdera prilikom trgovanja hartijama od vrednosti društva i sprečavanja zloupotreba privilegovanih informacija.

Član 3. Politika izveštavanja društva treba da bude zasnovana na sledećim principima:

- poštovanju važećih propisa,
- regularnom i pravovremenom izveštavanju o svim informacija od materijalnog značaja za odlučivanje investitora,
- brzoj, jednostavnoj i široko dostupnoj informaciji korišćenjem efikasnih sredstava komunikacije sa njihovim korisnicima,
- istinitosti, sveobuhvatnosti, konzistentnosti i dokumentovanosti informacija.

Politika izveštavanja treba da omogući ravnopravan tretman svih potencijalnih korisnika informacija i uspostavi zabranu selektivnog informisanja pojedinih lica ili grupa korisnika.

Član 4. Prilikom utvrđivanja informacija koje po svom značaju za društvo predstavljaju poverljive informacije (poslovne tajne) društvo treba da se, pored zakonskih određenja karaktera poverljive informacije, rukovodi i sledećim principima:

- poverljive informacije ne smeju da budu takve da uzrokuju pogrešnu informisanost investitora o pravnom i finansijskom položaju društva,
- prilikom definisanja pojedinih informacija kao poverljivih mora da postoji ekonomska opravdanost za njihovo uskraćivanje javnosti, što mora biti obrazloženo iznošenjem potencijalno negativno poslovnih efekata koji bi nastali za društvo njihovim objavljivanjem.

Principe uspostavljene za određivanje poverljivih informacija društva treba da primenjuju i prilikom korišćenja zakonskih mogućnosti podnošenja zahteva nadležnim organima za izuzeće od objavljivanja pojedinih informacija koje su propisane kao bitni događaji.

Član 5. Prilikom određivanja materijalne informacije društva treba da se rukovode pravilom da materijalni značaj informacije opredeljuje okolnost da li je ona po svojoj sadržini i karakteru takva da može bitno uticati na ekonomsku (investicionu) odluku investitora, odnosno na cenu hartije od vrednosti.

Prilikom određivanja materijalne informacije društva treba da uzmu u obzir različite faktore kao što su:

- prethodna tržišna iskustva o uticaju istovrsnih ili sličnih informacija na cenu hartija od vrednosti,
- izveštaji analitičara i ekspertska mišljenja o uticaju određenih informacija na cenu hartija od vrednosti,

- prethodna sopstvena iskustva i iskustva drugih društava unutar privredne grane u tretmanu sličnih informacija,
- značaj konkretne informacije u odnosu na faktore kao što su na primer veličina društva i stepen razvoja društva .

Član 6. U cilju uspostavljanja efikasnog sistema praćenja i zaštite od zloupotreba privilegovanih informacija društva treba da uspostave pisana pravila i operative procedure kojima se obezbeđuje:

- formiranje i redovno revidiranje i ažuriranje liste lica koja su obuhvaćena zakonskom zabranom korišćenja privilegovanih informacija (insajderi društva) u skladu s kriterijumima utvrđenim zakonom i aktima društva,
- redovno izveštavanje nadležnih organa o trgovanju insajdera hartijama od vrednosti društva,
- redovno praćenje i nadzor nad sprovođenjem usvojenih pravila i procedura, detektovanje potencijalnih zloupotreba privilegovanih informacija i preduzimanje odgovarajućih mera za njihovo otklanjanje.

Član 7. Društva treba posebno da utvrde krug lica koja svojstvo insajdera imaju po osnovu poslova s posebnim ovlašćenjima koje obavljaju u društvu, odnosno za društvo (značajniji insajderi) i da ih obavežu na davanje posebne izjave kojom potvrđuju da su upoznati i da će uredno izvršavati obaveze blagovremenog izveštavanja nadležnih institucija i organa društva o svim ličnim trgovanjima hartijama od vrednosti koje je društvo izdalo, a ako su u saznanju i transakcijama sa njima povezanih lica. Ovaj krug lica obavezno treba da obuhvati:

- članove upravnog odbora, izvršne direktore i članove nadzornih organa društva,
- sekretara društva,
- članove komisija upravnog odbora društva,
- rukovodioce posebnih organizacionih jedinica društva kojima su privilegovane informacije dostupne ili mogu biti dostupne po prirodi posla koji obavljaju,
- lica koja po drugim osnovima za društvo obavljaju poslove sa posebnim ovlašćenjima (revizor, pokrovitelj emisije hartija od vrednosti, portfolio menadžer, finansijski analitičar i sl.)

Društva treba da obezbede redovno izveštavanje javnosti o trgovanjima hartijama od vrednosti društva od strane značajnijih insajdera i sa njima povezanim licima.

Poglavlje 2

Struktura i bitni elementi periodičnih izveštaja

Član 1. Društva treba da u okviru finansijskih i poslovnih izveštaja i drugih oblika periodičnog izveštavanja obezbede javnu dostupnost svih materijalnih informacija naročito u oblastima:

- finansijskih i poslovnih rezultata društva,
- ciljeva i razvojnih planova društva,
- akcionara i vlasničke strukture društva,
- članova upravnog odbora, ključnih izvršnih rukovodilaca, lica koja obavljaju nadzorne poslove u društvu,
- upravljačkoj strukturi društva i usvojenim politikama upravljanja,
- procene potencijalnih i predvidivih materijalnih rizika,
- pitanja od materijalnog značaja za ostale nosioce interesa u društvu (npr. zaposleni, poslovni partneri, poverioci, različite državne institucije i organizacije lokalne uprave i dr.).

U izveštajima o poslovanju društva treba da naznače i položaj društva u okviru pripadajuće industrijske grane, prioritetne oblasti delovanja, kao i očekivane trendove razvoja.

Izveštaji o poslovanju trebalo bi da sadrže izdvojenu informaciju o poslovnim aktivnostima društva koje odstupaju od njegovih glavnih delatnosti društva.

Član 2. Sastavni deo godišnjeg izveštaja o poslovanju društva treba da bude i „izveštaj rukovodstva društva“ kojim se od strane izvršnog odbora društva daje kvalitativno mišljenje i analiza ostvarenih rezultata društva u periodu obuhvaćenom izveštajem, te viđenje budućeg kretanja poslovanja društva. Ovaj izveštaj treba da predstavi stavove izvršnog odbora o:

- značajnijim pitanjima koja su opredelila poslovanje društva u izveštajnom periodu,
- budućem razvoju poslovanja društva i ostvarivanja dugoročnih vrednosti u društvu,
- dugoročnim i kratkoročnim perspektivama društva,
- izveštaju revizora, a posebno sa eventualnim neslaganjima sa mišljenjem revizora.

U slučaju neslaganja pojedinih članova izvršnog odbora sa stavovima iznetim u „izveštaju rukovodstva društva“, sastavni deo ovog izveštaja treba da budu i njihova izdvojena mišljenja o pojedinim pitanjima.

Član 3. Putem godišnjih izveštavanja o finansijskom poslovanju društva treba da korisnicima informacija pruže sveobuhvatne, jasne i razumljive informacije naročito o:

- glavnim oblastima delovanja društva,
- rezultatima finansijskih i poslovnih aktivnosti društva, kao i glavnim faktorima od uticaja na prihode društva,
- finansijskim i ekonomskim podacima i pokazateljima,
- tržišnoj kapitalizaciji i likvidnosti, te obavezama društva po osnovu izdatih hartija od vrednosti,
- strukturi kapitala i obrtnom kapitalu društva,
- strukturi i vrednosti osnovnih sredstava,
- odnosima sa društvima povezanim kapitalom, s podacima o eventualnim međusobnim transakcijama i finansijskim uslovima pod kojima su iste zaključene, te osnovnim podacima i pojedinačnim finansijskim izveštajima društava koja su predmet konsolidacije.

Član 4. Izveštavanje javnosti treba da obuhvati i godišnje i periodične informacije o budućim poslovnim planovima i dugoročnim ciljevima društva kao što su:

- planovi u vezi sa izdavanjem hartija od vrednosti,
- dugoročni investicioni planovi,
- planirani razvojni proizvodni i drugi programi,
- modifikacije i dopune delatnosti društva,
- dugoročni izvori sredstava,
- planirane modernizacije poslovanja i veće očekivane nabavke, dr.

Član 5. Društva treba da kontinuirano učine javno dostupnim podatke o akcionarima i vlasničkoj strukturi društva koji su od uticaja na odlučivanje i upravljanje društvom, a njihov prikaz daju i u okviru periodičnih izveštaja o poslovanju. Ovi podaci naročito obuhvataju:

- podatke o akcionarima koji direktno ili indirektno (preko povezanih lica) ostvaruju više od 5% od ukupnih glasačkih prava u društvu,
 - podatke o svim promenama direktnog ili indirektnog učešća u ukupnim glasačkim pravima društva u odnosu na procentualne pragove kapital učešća utvrđene važećim propisima,
 - podatke o broju sopstvenih akcija društva,
 - informacije o postojanju i vrsti ograničenja pojedinih glasačkih prava,
 - informacije o zaključenim sporazumima o glasanju,
 - informacije o stvarnim vlasnicima akcija za sve akcionare koji direktno ili indirektno ostvaruju više od 5% od ukupnih glasačkih prava u društvu.
-

Član 6. Društva treba da učine javno dostupnim podatke o upravljačkoj strukturi društva i politici upravljanja društvom čime se zainteresovanim licima obezbeđuje uvid u:

- podatke o članovima upravnog odbora, izvršnih rukovodilaca i lica koja obavljaju poslove nadzora i kontrole u društvu,
- podelu nadležnosti između Skupštine, upravnog odbora i izvršnog odbora društva,
- način organizovanja i funkcionisanja sistema internog nadzora i kontrole u društvu,
- osnovne karakteristike politike korporativnog upravljanja u društvu i efikasnost njene implementacije u poslovnoj praksi društva.

Javno dostupni podaci o članovima upravnog odbora, izvršnim rukovodiocima i licima koji obavljaju poslove nadzora i kontrole u društvu treba da obuhvate informacije o nagrađivanju ovih lica uključujući:

- osnovne karakteristike politike nagrađivanja,
- operacionalizaciju i konkretizaciju politike nagrađivanja,
- podatke o posebnim finansijskim i nefinansijskim pravima i koristima koje su ova lica ostvarila.

Podaci o posebnim finansijskim i nefinansijskim pravima i koristima koje su ostvarili nosioci funkcija upravljanja, rukovođenja i nadzora u društvu treba da budu iskazani kao poseban deo godišnjeg izveštaja o poslovanju društva, s konkretnim prikazom pojedinih davanja.

Poglavlje 3 Izveštaji o bitnim događajima

Član 1. Društva treba da putem izveštaja o bitnim događajima obezbede blagovremeno izveštavanje javnosti o svim materijalnim informacijama koje nisu opšte poznate, te s tim u vezi uspostave interne operativne procedure kojima se obezbeđuje da se predmetna informacija učini javno dostupnom u što kraćem roku.

Član 2. Izveštaji o bitnim događajima, pored obaveznih informacija utvrđenih imperativnim propisima, naročito treba da obuhvate informacije o:

- promeni podataka o akcionarima i vlasničkoj strukturi društva od uticaja na upravljanje društvom bliže precizirane članom 5. Poglavlja 2. ovog dela Kodeksa,
- donetim odlukama o sticanju sopstvenih akcija društva, kao i podatke o stečenim ili otuđenim sopstvenim akcijama društva,
- odobrenju pravnog posla iz sukoba interesa sa obrazloženjem razloga i osnovnim karakteristikama posla,
- odobrenim odstupanjima od klauzule zabrane konkurencije, sa obrazloženjem razloga odobrenja,
- podatke o realizovanim pravima nesaglasnih akcionara,
- promenama delatnosti društva, a naročito prestanku ili promeni pretežne delatnosti društva,
- statusnim promenama društva (podela, spajanje, pripajanje),
- odlukama o zajedničkim ulaganjima i značajnijim investicionim ulaganjima,
- zaključivanju ili raskidu značajnijih ugovora,
- značajnijim promenama investicione politike društva,
- bitnijim promenama u upravljačkoj strukturi društva, uz posebno obrazloženje uzroka ukoliko su promene nastale usled vanrednih okolnosti u poslovanju izdavaoca,
- značajnijim promenama u strukturi kapitala i imovine društva,
- novim kreditnim i drugim zaduživanjima društva (uključujući garancije date za dužničke hartije od vrednosti), a koja mogu bitno uticati na objektivnu procenu prinosa i finansijskog položaja društva,

- sticanju i otuđenju akcija društva od strane lica koja u društvu, ili za društvo obavljaju poslove sa posebnim ovlašćenjima u smislu člana 7. Poglavlje 1, ovog dela Kodeksa,
- procentualnom učešću i promenama procenta učešća u kapitalu društva članova upravnog i izvršnog odbora društva, članova internih nadzornih organa društva, članova komisija upravnog odbora društva i rukovodilaca pojedinih organizacionih jedinica društva,
- značajnijim promenama u finansijskom poslovanju društva,
- pokretanju postupka stečaja ili likvidacije.

Poglavlje 4 Distribuiranje informacija

Član 1. Društva treba da obezbede uslove za brzu, ravnopravnu i efikasnu distribuciju informacija javnosti i u tom smislu naročito:

- razviju sopstvenu internet stranicu i istu struktuiraju tako da potencijalni korisnici imaju jasan pregled objavljenih informacija, i jednostavno pronalaženje i pristup konkretnim podacima,
- definišu i dosledno sprovode operativne procedure koje omogućavaju objavljivanje informacija na internet stranici društva u najkraćem mogućem roku u odnosu na vreme njihovog nastanka,
- obezbede dvojezičnu (srpsko-englesku) dostupnost svih objavljenih informacija uz minimiziranje vremenskog odstupanja u objavljivanju ove dve verzije informacija.

Član 2. Društva treba da na svojim internet stranicama, u međusobno odvojenim segmentima objavljuju najmanje:

- sva opšta akta i prospekt društva,
- godišnje i periodične izveštaje o poslovanju i finansijske izveštaje koje su usvojili nadležni organi, s mišljenjem revizora,
- podatke o članovima upravnog i izvršnog odbora društva i članovima nadzornih organa društva,
- izveštaje o bitnim događajima, sa posebno izdvojenim segmentom informacija o trgovanjima hartijama od vrednosti društva od strane lica sa posebnim ovlašćenjima u društvu.

PRIMENA KODEKSA

Član 1. Primena Kodeksa preporučuje se svim društvima koja žele da unaprede svoju organizaciju i poslovanje u skladu sa pravilima dobre prakse korporativnog upravljanja.

Za društva čije su hartije od vrednosti uključene na neko od tržišta Berze obaveza primene Kodeksa nastaje ukoliko dobrovoljno, pisanom izjavom upućenom Berzi prihvate njegovu primenu.

Član 2. Primena ovog Kodeksa podrazumeva obaveze društava:

- da svoju organizaciju i poslovanje usklade sa preporukama Kodeksa u roku od dva meseca od dana prihvatanja njegove primene,
- da najmanje jednom godišnje usvoje izveštaj o korporativnom upravljanju koji sadrži informacije o primeni preporuka Kodeksa, ili objašnjenje razloga za odstupanje od njihove primene (pravilo „primeni ili objasni“),
- da po zahtevu Berze, dostavljaju Berzi dodatne pisane informacije i izveštaje vezane za primenu odredbi Kodeksa.

Član 3. Berza će pratiti primenu Kodeksa, i s tim u vezi utvrditi i javno (putem svoje internet stranice) objaviti kriterijume za sagledavanje nivoa usaglašenosti poslovanja društava sa preporukama Kodeksa.

Praćenje primene Kodeksa vrše stručne službe Berze sagledavanjem i analizom:

- Strukture, sadržine, blagovremenosti i sveobuhvatnosti informacija koje su društva učinila javno dostupnim u skladu sa važećim propisima i preporukama Kodeksa,
- Pisanih izveštaja i informacija o primeni Kodeksa koja su društva dostavila Berzi po njenom zahtevu,
- Uočenih nedostataka u primeni Kodeksa.

O rezultatima praćenja primene Kodeksa stručne službe izveštavaju Upravni odbor Berze

Član 4. Upravni odbor Berze razmatra rezultate aktivnosti stručnih službi Berze na praćenju primene Kodeksa i usvaja izveštaj o primeni Kodeksa, koji pored opšte ocene kvaliteta primene Kodeksa obavezno sadrži:

- pregled društava koja su postigla najviši nivo usaglašenosti poslovanja sa odredbama Kodeksa,
- informaciju o značajnijim odstupanjima od primene Kodeksa.

Član 5. Berza će izveštaj iz prethodnog člana ovog Kodeksa učiniti javno dostupnim u celosti putem svoje internet stranice, a informaciju o društvima sa najvišim nivoom usaglašenosti poslovanja sa odredbama Kodeksa, kao vest objaviti i u službenom glasilu Berze.

PREDSEDNIK UPRAVNOG ODBORA
prof. dr Veroljub Dugalić